

3 Highlights på Museer – Efterår 2024

Den Sorte Diamant – Ukrainian Diary – Fotografi af Boris Mikhailov 1966- i dag

UKRAINIAN DIARY – Fotografi af Boris Mikhailov fra 1966 til i dag

Konceptkunst, håndkoloreret fotografi, socialdokumentarisme, performance og film.

Ukrainian Diary præsenterer mere end 500 værker fra Boris Mikhailovs hånd og spænder over 20 serier: fra hans tidligste værker fra 1966 til hans seneste, *Diary*, som Mikhailov fortsat arbejder på.

Det er Boris Mikhailovs første retrospektive udstilling i Danmark.

Kurator: Laurie Hurwitz i samarbejde med Boris og Vita Mikhailov

Kurator for Det Kgl. Bibliotek: Charlotte Præstegaard Schwartz

Ukrainske Boris Mikhailov er en af Østeuropas mest indflydelsesrige fotografer, som gennem et halvt århundrede har dokumenteret livet i sit hjemland. Resultatet er et både poetisk, smukt, barskt, grimt og skræmmende aktuelt blik ind i livet før, under og efter Sovjetunionens sammenbrud. Nu kan du opleve hans prisvindende kunst, når udstillingen *Ukrainian Diary* åbner 20. september i Den Sorte Diamant.

Ukrainian Diary er den første retrospektive udstilling af Boris Mikhailov i Danmark. Med over 500 værker er udstillingen ikke bare et nådesløst blik ind i Ukraines tumultariske historie gennem mere end et halvt århundrede. Den præsenterer også en kunstners imponerende livsværk, der spænder over vidt forskellige kunstneriske metoder og æstetiske udtryk. Han er kendt for sine dokumentariske, konceptuelle og performative værker.

Med Ruslands krig mod Ukraine siden 2022 har Mikhailovs arbejde fået et nyt og påtrængende vigtigt skær.

Fra rebel til revolutionerende

Boris Mikhailovs fotokarriere begyndte, efter KGB fik ham fyret fra den fabrik, hvor han arbejdede som ingeniør i 1960'erne. Her havde han i smug brugt den statsejede fabriks kamera og mørkekammer til at tage og fremkalde nøgenbilleder af sin daværende hustru. Et motiv, der i det sovjetisk styrede Ukraine, var dybt ulovligt.

Som nu arbejdsløs helligede han sig fotografiet på fuld tid. Et risikabelt foretagende, da man under det kommunistiske styre kun måtte tage "autoriserede" billeder, der bekræftede det sovjetiske styres glansbillede af samfundet. Politiet holdt Mikhailov under konstant overvågning og ødelagde rutinemæssigt hans kameraer og filmruller.

For så vidt muligt at omgå det kommunistiske styres censur udviklede Mikhailov nogle helt særlige og vidt forskellige æstetiske virkemidler, fx den fotografiske teknik "bad photography", hvor han bevidst lavede 'fejl' i sin kunst. På denne måde kunne han ofte omgå censuren, for hvilken betydningen kan et fotografi af ringe kvalitet have?

"Dårlig kvalitet kan bruges som et undergravende middel. Det kræver ikke engang virkelig dårlig kvalitet, det er nok, at den er statistisk gennemsnitlig – dårligt tryk, for eksempel. Ved at tilføje noget tidligere uacceptabelt til fotografiet, overtrådte jeg den sovjetiske fotografis kanon. Jeg fotograferede angiveligt forkerte ting på en angiveligt forkert måde," forklarer Boris Mikhailov.

Mikhailov og hans venner begyndte desuden i hemmelighed at organisere små systemkritiske udstillinger i deres hjem, såkaldte "dissidentkøkkener". Denne gruppe fotografer dannede senere kernen i Kharkiv School of Photography – en af de mest indflydelsesrige kunstneriske bevægelser fra den sovjetiske æra, som er kendt for sin eksperimentelle tilgang til fotografi og dens ofte provokerende og konceptuelle stil.

Konceptkunst, håndkoloreret fotografi, socialdokumentarisme, performance og film

3 Highlights på Museer – Efterår 2024

Den Sorte Diamant – Ukrainian Diary – Fotografi af Boris Mikhailov 1966- i dag

Mikhailovs arbejde er et mangefacetteret kunstnerskab. Ikke kun i valg af materiale og metode, men også i valg af motiv. Hans værker spænder fra humor til tragedie, fra socialrealisme til det poppede; fra dokumentation af den totale fattigdom og armod, der herskede i Ukraine under Sovjet til nærmest burleske nøgenbilleder af kunstneren selv. Fra smukke, æstetisk glorificerede portrætter i serien *Luriki* til den barske, grimme og ubehagelige serie *Case History* – en portrættering af Kharkivs desperate indbyggere tabt i Ukraines økonomiske kollaps i slipstrømmen af Sovjetunionens opløsning.

Boris Mikhailov arbejder i serier, for, som han udtaler: *"Idéen om, at et enkelt billede kan indeholde maksimal information, er en løgn; jeg tror ikke på absolut sandhed. Når man udforsker noget fra mange forskellige vinkler, øges ens fornemmelse for sandheden."*

Serierne er vidt forskellige i metode, motiv og udtryk. Fælles for dem er, at de dokumenterer og fortolker flere årtiers barske sociale realiteter og absurditeter i et sovjetisk og postsovjetisk Ukraine.

Boris Mikhailovs serier

National Hero, 1991 (enkeltstående værk)

Umiddelbart efter Sovjetunionens fald i 1991 lavede Mikhailov en række portrætter, blandt andet dette billede: Et omarbejdet, håndkolorerede selvportræt af en 18-årig Mikhailov i en umiddelbart traditionel sovjetisk militærdragt – taget under Mikhailovs meget korte tid i militæret.

3 Highlights på Museer – Efterår 2024

Den Sorte Diamant – Ukrainian Diary – Fotografi af Boris Mikhailov 1966- i dag

3 Highlights på Museer – Efterår 2024

Den Sorte Diamant – Ukrainian Diary – Fotografi af Boris Mikhailov 1966- i dag

Foto: From the series "National Hero", 1991 Chromogenic print, 120 x 81cm © Boris Mikhailov, VG Bild-Kunst, Bonn. Courtesy Galerie Suzanne Tarasiève, Paris.

Dette æstetiske billede af en mand med røde læber, klare blå øjne og sart, porcelænsagtig hud syner umiddelbart uskyldigt. Men netop ved at gøre manden smuk, tenderende til feminin, og placere ham på en lyserød baggrund var en fuldstændig uhørt fremstilling af maskulinitet i en sovjetisk kontekst. Samtidig er insignierne på den sovjetiske militærdragt erstattet af traditionelt ukrainsk broderi – en detalje, der peger tydeligt ind i den omvæltning, Sovjetunionens opløsning medførte.

"Jeg tænkte, at et nyt land havde brug for en ny nationalhelt, og jeg lavede en serie selvportrætter, hvor jeg var klædt i uniformer dekoreret med ukrainsk ornamentik, som om jeg var ved at udvikle nye statsymboler, men jeg overmalede også billederne [...], som et tilbageblik på den sovjetiske censur. Det var en måde at gøre grin med den sovjetiske propagandas forskønnelse af banale situationer på." (Boris Mikhailov).

Yesterday's Sandwich, 1966-1968

Som autodidakt fotograf, kastede Boris Mikhailov lidt skødesløst en bunke dias på sin seng, og "to dias smeltede ved et uheld sammen, som en sandwich," fortæller han. Mikhailov så pludselig et helt nyt metaforisk billede, og han begyndte at udforske modsætningsfyldte kombinationer i det, han kalder "programmeret tilfældighed".

I serien *Yesterday's Sandwich* har Mikhailov skabt surrealistiske og meget poetiske billeder, der sammensmelter skønhed med det groteske. Serien introducerer ellers forbudte fortællinger, der står i skærende kontrast til den statskontrollerede, idealiserede fremstillingen af sovjetisk liv.

I udstillingen vises diasshowet *Yesterday's Sandwich* med Pink Floyds album *The Dark Side of the Moon* – et musikalsk bagtæppe, der for Mikhailov understreger "det tabte paradys" i tematikken.

At Dusk, 1993

Kort efter Sovjetunionens sammenbrud vandrede Mikhailov gennem Kharkivs gader med et panoramakamera i hoftehøjde. Her tog han billeder af de mange fattige skikkelser i skyggerne, der stod i kø efter mad eller lå på gaden. Han tonede derefter trykkene koboltblå – en melankolsk farve, der, ligesom titlen "i skumringen", symboliserer overgangen fra dag til nat; fra et sovjetisk til et uafhængigt Ukraine.

Den melankolske blå farve er også knyttet til traumatiske minder fra Mikhailovs barndom. Under 2. verdenskrig meldte hans far sig til Den Røde Hær, mens hans jødiske mor flygtede med den treårige Boris til Kirov i en godsvogn på et af de sidste tog ud af Kharkiv, lige før nazisterne indtog byen.

Mikhailov husker bombardementerne, sirenernes hyl og projektørerne på den mørkeblå himmel: "For mig er blå blokadens, sultens og krigens farve... Blå, blå, lyseblå..."

3 Highlights på Museer – Efterår 2024

Den Sorte Diamant – Ukrainian Diary – Fotografi af Boris Mikhailov 1966- i dag

Om Boris Mikhailov

Boris Mikhailovs kompromisløse og nådesløse visuelle sprog har gjort ham til en af de vigtigste kunstnere inden for samtidsfotografi. Han har påvirket generationer med sin kritik af det sovjetiske samfund og rå udfoldelse af temaer som hverdagsliv, seksualitet, krop, fortvivelse, fattigdom og dødelighed. I 1971 er Mikhailov med til at stifte Vremya-gruppen, et undergrundskunstkollektiv, der udforskede eksperimentelle former for fotografiske teknikker og metoder, som senere dannede grundlaget for Kharkiv School of Photography. Han bliver leder af fotografiafdelingen i Panorama, den ukrainske forening for eksperimentel fotografi, en stilling han besidder fra 1987 til 1991. I 1993 tilbringer han et år i Berlin finansieret af den tyske akademiske udvekslingsorganisation (DAAD). Han bliver gæsteprofessor ved Harvard University i 2000 og professor ved Leipzig Academy i 2002-2003.

Mikhailov har modtaget mange prestigefyldte priser, herunder Albert Renger-Patzsch-prisen (1997), Goslarer Kaiserring Award (2015), Deutsche Börse Photography Foundation Prize (2000) og Hasselblad Foundation International Award in Photography (2000). I 2021 blev hans diasshowinstallation Temptation of Death (2017-2019) tildelt Shevchenko National Prize, der var den første officielle anerkendelse af Mikhailovs arbejde i Ukraine.

Mikhailovs arbejde er blevet vist rundt om i verden i adskillige soloudstillinger på institutioner, herunder The Ukrainian Pavilion på Venedig Biennalen, (2007), Tate Modern, London (2010), MoMA, New York (2011), Berlinische Galerie, Berlin (2012), Sprengel Museum, Hannover (2013), PinchukArtCentre, Kyiv

3 Highlights på Museer – Efterår 2024

Den Sorte Diamant – Ukrainian Diary – Fotografi af Boris Mikhailov 1966- i dag

(2019), Staatliche Kunsthalle, Baden-Baden (2020), Maison Européenne de la Photographie, Paris, (2023) Palazzo Esposizioni, Rom (2023) og Fotomuseum Den Haag, Haag, (2024).

Boris Mikhailov bor og arbejder med sin hustru Vita i Kharkiv og Berlin.

Udstillingen er støttet af Handelsgartner Harry Opstrups Fond og Politiken-Fonden og arrangeret i samarbejde med MEP - Maison Européenne de la Photographie, Paris.

Anmeldelse

I krigstider er kultur et særligt effektivt ideologisk våben mod ens modstandere; ja, mere end noget andet bliver kulturen et propagandaredskab, hvormed man kan udstille fjenden ('Det er os, der repræsenterer kultur, humanisme og demokratiske værdier! Ikke de uciviliserede rådyr!').

Det var med dette i tankerne, at jeg henvendte mig til den seneste udstilling i Roms Palazzo delle Esposizioni, Boris Mikhailov: Ukrainian Diary, et kunstnerisk og fotografisk retrospektiv dedikeret til den eponyme ukrainske fotograf. Det, jeg fandt inde i udstillingen, kan jeg dog kun beskrive som et innovativt og velkomment bud på et land, der befinder sig i det mest turbulente vand i hele sin 32-årige historie.

Mikhailov, født i Kharkiv i 1938, tilbragte størstedelen af sin karriere som fotograf for den sovjetiske regering, og indsatte ofte sociale og kunstneriske kommentarer i sit arbejde. Han faldt i konflikt med KGB i 60'erne ved opdagelsen af nøgenbilleder af sin kone i hans besiddelse (som blev betragtet som en forbrydelse på det tidspunkt i USSR) og blev efterfølgende afskediget fra sin stilling. Han arbejdede som freelancefotograf i 70'erne og producerede en serie, der ville komme til at blive kendt som Red (1968-75) - øjeblikbilleder af dagligdagen i den ukrainske SSR: militærparader, venner, samtaler, familiesammenkomster, som alle indeholder farve rød, der repræsenterer gennemtrængningen af den officielle kommunistiske ideologi ind i det quotidiske, selve det sociale struktur i det ukrainske samfund og i Sovjetunionen som helhed. Mikhailov kritiserer yderligere legende den sovjetiske stats officielle æstetik med popkunst-inspirerede reproduktioner af militærportrætter og socialistisk realistisk propaganda i sine serier National Hero (1992) og Luriki (1971-85), der fremhæver absurdismen i den sovjetiske propagandaproduktion ved at afspejle dens egen utilsigtede kitsch.

Mikhailov – en statsansat før sin dissident-tur – havde heller ingen kærlighed til det vestligt påtvungne økonomiske regime i halvfemserne. Hans værk Case History (1997-98) dokumenterer de brutale konsekvenser af 'chokterapien' – markedsliberalisering - på befolkningen i det tidligere Sovjetunionen og den resulterende eksplosion af hjemløshed, ødelæggende fattigdom og afhængighed. Om dette siger Mikhailov: 'Livet blev smukkere og mere aktivt, udadtil (med en masse udenlandske reklamer) - simpelthen en skinnende indpakning. Men jeg var chokeret over det store antal hjemløse (før havde de ikke været der). De rige og de hjemløse – de nye klasser i et nyt samfund – dette var, som vi havde lært, et af kendetegnene ved kapitalismen.' et samfunds almindelige mennesker er de sener, der holder sammen på dets struktur, og det fællesskab, uanset om det står over for autoritarisme eller udbredt individualisme, er en afspejling af det.

For dem, der er lidt trætte af repræsentationen af Ukraine og dets folk i dag, er Boris Mikhailov: Ukrainian Diary et forfriskende og indtagende kig ind i glæderne, håbene, frygten og prøvelserne i en nation, der stadig er involveret i en dybt forstyrrende konflikt. Udstillingen byder faktisk på en varig hyldest til det ukrainske folks menneskelighed og deres kultur, som ingen vulgære, etnonationalistiske slogans eller krigshæmmende propaganda nogensinde kunne.